

Aki a holttá nyilvánítottak után kutat

A moholi Baranyi István kutatásai során 259 olyan személyt azonosított, akit 1944 végén végeztek ki Moholon

Az 1944/45-ben kivégzett délvidéki magyarok kiléte és száma jórészt ismeretlen a nyilvánosság előtt. Baranyi István nyugalmazott moholi anyakönyvvezető helytörténeti kutatásai során igyekezett erre is fényt deríteni. A nyolcvanas évek óta kutat Mohol holttá nyilvánított személyei után. Az elmúlt évtizedekben több névjegyzéket is összeállított, köztük az 1944. október 8-a és november vége között kivégzett helyi magyar áldozatok lajstromát is, amely 259 személy adatait tartalmazza.

– Az 1944/45-ös kivégzésekben érintett a családom, sőt jómagam is. Ez a téma kisgyerekkorom óta foglalkoztat – magyarázta Baranyi István. – Anyai ágon a mostoha nagyanyámat végezték ki 1944-ben, és a sógort, édesapám nővérének a férjét, aki után három árva maradt. A legidősebb annyi idős volt, mint én, 1937-beli, a középső 1939-es, a legfiatalabb pedig 1942-es születésű. A sógorom, Muzslai Mátyas elment a munkahelyére, majd eltűnt. Az eltűnésével kapcsolatos leghihetőbb történetet egy helybeli tanítótól hallottam, aki azt mesélte, hogy dicsékedett neki két fiatal bánáti szerb, hogy megtanították úszni a Tiszán a moholi kompost, vagyis: belelőtték a folyóba. Miután átkerültem Moholra anyakönyvvezetőnek, és belejöttem a munkafolyamatokba, elkezdtem a családfámat kutatni, de érdekeltém a holttá nyilvánított I. és II. világháborús polgári

Baranyi István

és katonai áldozatok iránt is. Minden holttá nyilvánítottnak kiszedegettem a nevét a halotti anyakönyvekből. A 2008-ban megjelent helytörténeti könyvemben, amely a *Mohol rendezett tanácsú nagyközség-mezőváros* címet viseli, közlöm mindkét világháború holttá nyilvánított polgári és katonai áldozatainak névjegyzékét. Sokáról akkoriban még nem tudtam megállapítani, hogy 1944/45-ben kivégezték őket. A kivégzett áldozatok számát illetően Moholon 500–600 személyről beszélnek. Sokakat arra kértem, hogy legalább 10–20 személyt nevezzenek meg közülük, de nem tudtak. Ezért nem tudok és merek becslésekbe bo-

csátkozni a kivégzett emberek számát illetően. Szerintem ezt soha nem tudjuk megállapítani. Az anyakönyvek alapján kezdtem meg a kutatásaimat, miután megnyílt a zentai Történelmi Levéltárban az archívum, és kutathatóvá váltak ezek az esetek. A moholi temetőben 1996-ban felállított emlékereszen található, mintegy 180 nevet tartalmazó listát összehasonlítottam az általam összegyűjtött adatokkal, sokakat így azonosítottam. Akkoriban még anyakönyvvezető voltam, ezért a születési és a házassági anyakönyvekben vezettem végig az azonosítást. 259 olyan személyt sikerült azonosítanom, akiket

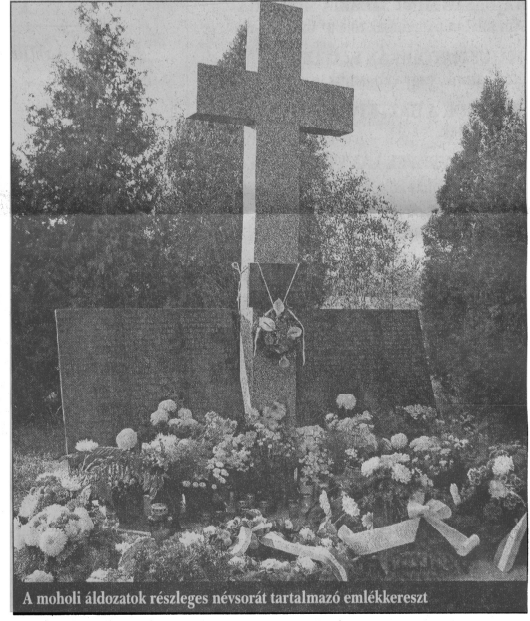
ponta 500 dinárba kerül. Emellett a levéltárosoknak mostanság rengeteg munkájuk van a vagyon-visszaszámoltatás miatt, ezért nem is akarom őket háborgatni. A kutatásaimat még a nyolcvanas években kezdtem, és mostanság is kutatok. Szerintem Mohol már jól feltártam, érdeklődtem néhány adai ismerősömmel, hogy Adán kutatják-e az 1944/45-ös kivégzéseket, de nem dolgozik rajta senki. Én Adára vonatkozólag mintegy 70 kivégzett nevet gyűjtöttem össze, akik közül anyakönyvekben nem tudtam mindegyiket azonosítani. Ha jobb lesz az idő, akkor Adán is megpróbálom azonosítani őket az anyakönyvekben. Nem tudom, hogy az eltűnt és kivégzett személyek vannak-e leszármazottaik. Nagyon érdekes lenne a kutatás szempontjából, ha jelentkeznének, és adatokkal szolgálnának azokról, akiket én

Én abban a hitben éltem, hogy a magyarokat Moholon a helyi szerbek végezték ki. Két éve megtudtam, hogy az obecsei OZNA részlege járt ki 1944 novemberében többször is, és végezte ki a Hármas iskolába bezárt moholi magyarokat.

1944-ben végeztek ki. Megjegyzem, hogy elkészítettem a magyar időben, vagyis 1941 és 1944 között bírósági ítélet nélkül kivégzett moholi szerbek listáját is. A görögkeleti templom falán lévő emléktáblán 11 név szerepel, nekem viszont 21 személyt sikerült felkutatnom az újvidéki Vajdasági Levéltárban. A halotti anyakönyvekből sikerült összeállítani a holokauszt moholi áldozatainak a névsorát is. Jó lenne, ha valaki kutatná a 1944/45-ös kivégzéseket is, én ugyanis már nem tudom fedezni a költségeket, az utazást és az ottani kutatást, de megérné felkutatni a régi okiratokat. A zentai Történelmi Levéltárban való kutatás nekem na-

nem tudtam azonosítani, vagy esetleg újabb személyeket is megneveznének, hogy kibővítsük a kivégzett adatai listáját – mondta a moholi kutató.

Baranyi István az általa összeállított moholi lajstromot munkapeldánynak nevezi, mivel meggyőződése, hogy több személy hiányzik róla. Ennek oka, hogy kivégzésük előtt nem volt vagyonuk vagy elő családtagjuk, aki öröklés vagy újabb házasságkötés céljából holttá nyilvánítási eljárást indított volna. A legtöbb esetben az áldozatok hozzátartozói ma már nem Moholon élnek. Emiatt nincsenek, vagy csak nagyon kevesen vannak, akik adatokkal szolgálhatnának, ezért Baranyi István szerint a név-

A moholi áldozatok részleges névsorát tartalmazó emlékkereszt

sort sohasem lehet lezártak tekinteni. A kutató szeretné megjelentetni a listát könyve bővített kiadásában, amelyhez egyelőre támogatókat keres. Szívesen fogadja az érintettek jelentkezését is, akik adatokkal tudnak szolgálni a kivégzettek magyarok kilétéről.

– A kutatásban sokat segíthetnének a hozzátartozók, de nálunk ez a mai napig olyan erős tabutéma, hogy a kivégzettek hozzátartozói idegennek még ma sem igen nyílnak meg – magyarázta Baranyi István. – Nem mernék beszélni, hiszen manapság is óriási a félelem az emberekben. Nem alaptalanul, hiszen az állam hatvan évig tagadta, hogy tudott ezekről a borzalmas eseményekről, amelyeknek valójában a szervezője volt. Ezért is fordulhatott elő, hogy az új állam mindaddig nem vont felelősségre senkit az elkövetők közül, mivel ezzel el kellett volna ismernie a saját bűnösségét és felelősségét. Az események feltárását is csak az utóbbi években engedélyezte, jöllehet birtokolta a kivégzettek részleges névsorát, akárcsak a kivégzéseket szervezők és végrehajtók személyes adatait. A kutatásaim során a zentai levéltárban egy olyan okiratot fényképeztem

le, amely szerint már 1944. november 16-án a moholi község elnöke és titkára jelentést írt a zentai katonai parancsnoknak a kivégzettekéről, és mellékelik azok névsorát. Ezt teszi 1944-ben egy állami szerv. Nagyon meglepődtem az újvidéki kutatásaim során, amikor megtudtam, hogy a moholiak java részét az obecsei OZNA részlege végezte ki. Én abban a hitben éltem, hogy a magyarokat Moholon a helyi szerbek végezték ki. Két éve megtudtam, hogy az obecsei OZNA részlege járt ki 1944 novemberében többször is, és végezte ki a Hármas iskolába bezárt moholi magyarokat.

Baranyi István kutatásai során Mohollal és Adával kapcsolatban a zentai Történelmi Levéltár 109-es és 127-es fond alatt található okiratait vizsgálata, a Vajdasági Levéltár pedig a 183-as fond alatt lévőket. Felhasználta továbbá Cseres Tibor *Vérhosszú Bácskában*, Mészáros Sándor *Holttá nyilvánítottak – Délvidéki magyar fiatalok 1944/45*, Matuska Márton *A megtörtént napjai, ahogy az emlékezet megörzölte*, dr. Aleksandar Kasas *Madari u Vojvodini*, valamint Lazar Udovički *Španija moje mladosti pismo mojjoj deci* című kötetét.

■ CSINCSIK Zsolt